

121

6(A-B)

(१) क्लिष्टश्लोकव्याख्यानम् । पायुरुडैपणीतम्

(२) सव्याख्यानसौकेतिकार्थखण्डकाव्यम् ॥

Klishta Shloka
Vyakhyanam.
Sava Khyanasanketika
Khand Kavyam.

अथ नवग्रहसंज्ञा

✓ 121 (B)
6

मल्ल स्टूड

121
6(B)

+

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ हिमकरतिलकितशालंतमहंप्रालेयशैजोलेबालं ॥ वंदे असदं त्वं सदी-
 युगुलं स्मरलां धुनोस्य कंच पलं ॥ १ ॥ वेदगंधीनिधि कोषं दूषितदोषं शुकोल्लुधोषं ॥
 गुंजापुंजितशृषं विल्लीवेषं महः कलये ॥ २ ॥ गिरिजामुग्दले चरणं प्रतिशतकरुणं
 स्मरन्सदा चिते ॥ सांकेतिकार्थकाव्यं रचयति नव्यं महादेवः ॥ ३ ॥ ॥ अमंदारं इति ॥
 समंदारः भवतां पादपचयं आं इति श्रीगीकारे व्ययं सपदितकालं जगति पृथिव्यां हरतु दूरीक-
 रेत्यर्थः ॥ किं विधः मंदारः अमंदः अपगतः मकारोदकारो यस्मात्सहकारः हकारे
 ॥ ॥ अमंदो मंदारः सपदिसहकारोस्तदतलं हरत्वां स श्रीलो जगति भवतां पादपचयं ॥
 यस्य ॥ ध्वजो व्यस्तं विलसति च दीनं करतले सकंपालं पाकस्तिलकतिवमध्यः परचितः ॥ १ ॥
 एतद्वर्तमानः स तथा हर इति जाते ॥ तथा च हर इति कर्तृपदं किं विधं पादपचयं अस्तदत-
 लं ॥ अस्तं दूरीकृतं दस्यदकारस्य ॥ तलं स्वरूपं यस्मिन्निति तथा पापचयमित्यवशिष्टं त-
 त्पदं कर्मभूतं ॥ हरः भवतां पापचयं हरत्वित्यन्वयः ॥ शिद्धः किं विधः श्रीलः श्रीमान् शोभा-
 युक्त इत्यर्थः ॥ यस्य ध्वजः दीनं विलसति किं विधः दीनं व्यस्तं प्रतिलोमतयो आयमातां सत ॥ १ ॥

राम

नंदीजातं वषध्वज इत्यर्थः ॥ चपरं यस्य करतले पालं विलसति किं विधं पालं सकं ककारेण सह वर्तत इति
 तत्तथा कपालमित्यर्थः ॥ यस्य पाकः तिलकति तिलकध्वजो वदोचरति ॥ किं विधः पाकः वमध्यः वकारः म-
 ध्ये यस्येति स तथा ॥ पावक इति यावत् ॥ पावकः अग्नितिलकवज्जात इत्यर्थः ॥ पुनः किं विधः हरः प-
 रचितः पराचिता यस्येति स तथा ॥ यस्येति पदं सर्वत्र विधेयं ॥ १ ॥ अतनुतः मदनः तस्य हृदि शिवः त-
 ॥ अतनुद्विषदं गजाश्च मित्रध्वजपुत्रप्रियरुतनोतुभ्यं ॥ शतमन्युशरुप्रतापभीताधिपजोता
 ॥ अमजाप्रजाप्रसादं ॥ २ ॥

स्यां गजः सानुः कुमारः तस्याश्वः वाहनं मयूरः तस्य मित्रं मेघः सध्वजो यस्य समेघवाहन इत्यभिधा-
 नात् ॥ अतनुतः तस्य पुत्रः अर्जुनः तस्य यरुत श्रीकृष्णः कर्तृपदं ॥ तुभ्यं शतमन्युः इन्द्रः तस्य
 शरुवज्जः शतशतशरुः कोटिशं वो इत्यमरः वज्रः तस्य तापेन भीताः तेषां अधिपः हिमातलः त-
 जातः मैनाकः तस्याश्वः समुद्रः तस्माज्जातालक्ष्मीः तैर्ध्वजैः हिमालयैः तस्य जासततिः तस्य
 सादंतनोत्विति ॥ प्रजारूपः यः प्रसादस्तमिति ॥ २ ॥ श्रीरामजयरामजयजयरामरामायकृष्णाय

॥२॥

सनायकः मेममदुरितं शक्यं हरतु ॥ कञ्जहरतोदरीकरोलित्यर्थः ॥ किंविधः नायकः विप्रसु
क्तः वितिवर्णनप्रयुक्तः विनायक इति सिद्धं ॥ सकः यः मध्यमर्धन्यः षकार इति वर्णो यस्येति म
कं मषकमिति बाहुनं कलयति ॥ दधाति किंविधं वानं मध्ये हरचितरुचिः कारेणारचिता रुचिः

वे-सदी-

हरचितरुचि मध्ये वानमानंदमलंकलयति सरसं यो मध्यमर्धन्यमृकं ॥ वहति ॥
शुभदमंतयो विनं सैंधुरं शक्यं दहतुदुरितं मेनायको विप्रयुक्तः ॥३॥ ध थ

राम

शोभायस्मिन्निति ॥ बाहुनमित्यर्थः तस्मात् बाहुनं मषकं कलयति सिद्धं ॥ पुनः सकः यः सैंधुरं सिं
धुरस्येदं तथा वनं वहति ॥ किंविधं वनं अंतः मध्ये शुभदं शुभः सुंदरः दकारो यस्मिन्निति ॥ वद
नमित्यर्थः ॥ किंविधं बाहुनं आनंदमलं संतोषकारणं किंविधं वदनं सरसं अरुहं ॥३॥

॥२॥

✓ 121 (B)
6

121
6(B)

जाव्यं गंध

+

॥ ३॥

विमातुलमित्यर्थः यश्चवालभावात् शिशुत्वावस्थातः नो विदधीत् किं विधानो एतौ एतौ शब्दे ननु कौतुहलानां
मित्यर्थः ॥ ४ ॥ केलि स्थितिः सह वर्णमानो जैवालजाः कर्तृपदं हिवर्णनसहिवर्तमानः मानो हि मा
नीति न छेवालः तस्माज्जातान्धा उवाच न विद्यते वा ॥ इति वर्णो यस्य हि मा नी शैलजेति जा
तं ॥ पार्वतीत्यर्थः सा भवतां शं विधत्ता सा काया भवे महादेवे केलिषु कीडासुकलहंसं व्याप्रापयन् वती
बभूव किं विधे कलहंसं असंन विद्यते समित्यक्षरं यस्मिन्निति कलहमिति जातं किं विधानवती आदौ प्र
केलीषु लब्धा सहिवर्णमानो जैवालजाः वा कलहंसमुच्यते ॥ असंसमादौ न वती बभूव या सा भवतां
भवतां विधत्ता ॥ ५ ॥ स्पंदनं ध्रुवकरणसनाभिदं ध्रुवद्विदनुजारितनृजः ॥ सोऽस्तमेकुश
लकर्मपरोयः स्वप्रसूयः सपत्नसमास्यः ॥ ६ ॥ च

थमंसमामादृतिवर्णनसहिवर्तमाना तथा च मानवतीति जातं ॥ तथा चैवं वाक्यार्थः भवकेलीषु क
लहलब्धमानवती बभूव सा हि मा नी शैलजा भवतां शं विदधतीति ॥ ५ ॥ इति अलंकारः आश्लेष
शेषारतिरंगना नो आमोदशेषा कुचकुं कुमश्रीः ठुलीरशेषः कुसुमा युधो विप्रभातशेषारजनीव
भूव ॥ ५ ॥ जातं ॥ स्पंदेति ॥ स्पंदनस्य अग्निः स्पंदनोरथः तस्याग्निः चक्रं तत्करेयस्येति चक्रपा
तिः तस्य यानं वाहनं गरुडः तस्य सनाभिः आता अरुणः तस्य दंष्ट्र्यः ध्वः अंधकारः तस्य दूतिः ॥ ३ ॥

राम

नमयस्येति सचासौ दनुजश्च अंधकासुर इत्यर्थः ॥ तस्य अग्निः शिवः तस्य तनुजः गणेशः समेकुश
लकर्मपरः अस्तसकः यः स्वस्य प्रसूः माता तस्याः रथः वाहनं शिंहस्तस्य सपत्नः वैरी करीतेन सप्त
आस्यं मुखं अस्वेति गजानन इत्यर्थः ॥ ६ ॥ पताकेति ॥ सराष्टरुचिरः राष्ट्रं चक्रं ॥ चक्रं सैन्ये
जलावर्तं संसारेष्टराष्ट्रयोरिति वागुरिः ॥ चक्ररुचिरः सुंदरः चक्रपातारित्यर्थः ॥ समकुलं
अलं अत्यर्थं अस्मात् ॥ अवरक्षतोरक्षित्वित्यर्थः सकः यत्कंठे पताकावैजयंती माला जयति च परं
यस्य दशनेभ्यः दशनाः द्विजाः पक्षिणा इति यावत् ॥ तेषु इभ्यः अयः गरुडः सतुरगः वाहनं यन्त्रे

पताकायत्कंठे जयति दशनेभ्यश्चतुरगः क्षपायं यच्चक्षुः परिकलितरोगाग्रजनिः ॥

ग्रहं येन प्रापे हरयुवतिस्तदा मदनार्थशस्तोमः सोऽव्यान्ममकुलमलं राष्ट्ररुचिरः ॥ ७ ॥

त्रयं च निशाभं निशाहरिद्रा तस्याभेवाभा यस्येति तथा निशाहरिद्रा रजनीति त्रिकोणशेषः प
रीकलिता अंगीकृता रोगानामगदः तस्मात् अग्रजनिः प्रथमजन्मयेनेति जगदाग्रे गदाम्
जमिति प्रयोक्तुं गदर्शनात् ॥ पुनः येन हरयुवतिः उमा तन्नाम्ना अतसीतस्याः स्तनात् पुष्पात्
ग्रहं धामने जइत्यर्थः प्रापे च इत्यपरं येन मदनार्थमातुलात् यशस्तोमः कीर्तिसम्पदः प्रापे
क्षपाभं यच्चक्षुरिति पाठे क्षपानिशा तन्नाम्ना हरिद्रा चक्षुः नेत्रं तन्नाम्ना नेत्रवस्त्रं सर्वजलक्षि
तलक्षणं ज्ञेया पताकावैजयंती स्यादित्यमरः ॥ दंतं विप्रां उजा द्विजा इति गृहदेहलक्षिप्रभावाभा

मानीत्यपि अतसीस्यादुमाक्षुमेति च उन्मत्तः कितवो धर्तुर्धत्तः कनकाकयः मातुलो मदनश्च खेसरी-
 ति च निशाकृका च न पीता हरिद्रेति सर्वत्रा मः ॥७॥ सार्वभौमेति ॥ सार्वभौमनाम दिग्गजः तेन
 वत्तायादिक उदीची तस्याः पतिः कुबेरः तस्य मित्रं शिवः तस्य स्तोत्रकृतस्तुतिकर्ता शिवताः तस्य

सार्वभौमवतदिव्यतिमित्रस्तोत्रकृततनयवैरिगुरुर्वः ॥
 असुतप्रसरमत्रकोतुप्रधस्तुरिपुकेतु कृतार्चः ॥८॥

तनयः मेघनादः तस्य वैरी लक्ष्मणः तस्य गुरुर्ज्येष्ठ भ्राता रामः सवः असुतप्रसरं मगलाधिक्यमत्र
 लोके करोतु किं विशिष्टः ब्रध्नस्य श्रीसूर्यस्य सुतुः कर्ताः तद्विपुः अर्जुनः तत्केतुः हन्तमानूतेन क-
 ता आर्चा रजायस्येति ॥ सः पुष्पदंतः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्गज इत्यमरः ॥ भास्कराहस्क-
 रब्रध्नप्रभाकरविभाकर इत्यमरः ॥ केतुर्ग्रहोत्पातचिह्न इत्यमरः ॥८॥ ॥१॥ ॥१॥ ॥४॥

सकंबुकंठः शंखतुल्यगलः शंखः स्यात्कर्तुरस्त्रियमित्यर्थः ॥ मोदः कृतपदमिदं भवते भावुकं कुशलं ॥ भावुकं भव-
 कं भाव्यं कुशलमित्यमरः ॥ दिशतु दिश अतिसर्जने ददात्वित्यर्थः ॥ किं विधुः मोदः आद्यंतदारः आदौ प्र-
 थमे अंते अवसाने दारौ दाचरश्च तथा च दामोदर इति कर्तृपदं ॥ जाते सकः यः पूर्वकां पूर्वककारोय-
 स्यासेति तां विकलां कविकलामित्यर्थः ॥ कलयति पुनः किं विधुः व्यस्तधारा चंचुः व्यस्त विपरीताया-
 धारा राधेति यावत् ॥ तथा चंचुः वित्तः पुनः सकः यः दंपती शं विधुमधु करतः ॥ विगतः धृइति वत्तेयि

मोदस्त्वाद्यंतदारः कलयति विकलां पूर्वकां व्यस्तधारा चंचुः पायादपूर्वादिधु म-
 धु करतो दंपती शं पहासं ॥ यो ह्यायापात्स्वमालं तु विहितविभवं मध्यतश्चाव-
 धिभोस्तोको वालभावात्सदिशतु भवते भावुकं कंबुकंठः ॥४॥ ॥१॥ ॥१॥

स्मात्करत इत्यर्थः ॥ पायात् अहायशीघ्रं अपात ॥ अरक्षयदित्यर्थः ॥ किं विधुं दंपती शं पहासं पकारेण
 रहितमित्यर्थः ॥ दंपती शमिति जाते ॥ किं विधातु पायात् अपूर्वात् अः पूर्वो यस्येति तथा अपाया-
 दित्यर्थः ॥ तथा च यः दंपती शं गजेन्द्रं मकरतः अपायात् नाशात् अ-हाय अपादिति वाक्यं जातं यश्च
 स्वमालं अवधित् किं विधुं मालं मध्यातः तु विहितविभवं तु इति वत्तेनि विहितः कृतः शोभा विशोशस्य

देन मनः तत्रेत्यर्थः अरं असर्थः अलुसकः यः विरोधे विग्रहे तन्नाशरीरे वस्त्रवेदने वस्त्रं नामने च वेदो
नामभ्युतिः श्रुतेन कर्माः येषां मिति ॥ चक्षुश्च वसः तात्पर्यं नित्यर्थः ॥ तेषां करोतु पुनर्यः जलशब्दे
न कं कशब्देन शिरः तत्र घनसारः कर्करः तच्छक्या घनसारश्चंद्रसंज्ञं इत्यभिधानात् चंद्रः सो
मः तल्लेशः कलातां अकरोत् कलं कतन्नाम्ना अंके केतने धर्मं वेषं अकरोत् ॥ वेषो धर्मः प्रकाशित
इति वचनात् विदला विगलितं दलं पणं यस्या इति व्युत्पत्त्या अपर्णं ति आक्षेपः तश्च अपर्णं पार्वती
तत्सखत्वं तस्याः सख इति तत्सखः तस्य भावस्तस्य अकरोदिति योजना ॥ ११ ॥ वेदेति ॥ वेददेवा

यो वस्त्रवेदान करोति रोधे भूषां जले स्वे घनसारलेखं ॥ धर्मं कलं के विदला सखत्वं सख्यं पुष्प
वरः समेस्तु ॥ ११ ॥ वेददेवा वमानी यो योगी भवति निश्चितं ॥ विप्रयुक्तः श्रिया सोपाकथ
नी च नियुक्ते तेऽथा ॥ १२ ॥

वमानकर्ता योगी सोऽपि विप्रयुक्तः ब्राह्मणायुक्तः ॥ भवतीति विरोधः ततश्चाभासः यो योगवानपि प्राक्
प्रथमं विवर्तितं प्रयुक्तः वियोगी भवति श्रिया लक्ष्म्या वियुक्तो भवति धनी च नियुक्तः निति वर्तितं यु
क्तः निधनी भवतीति ॥ १२ ॥ पार्वती पार्वती तनयः गतो शः तस्य केतुः धर्मः ॥ धर्म केतुर्गताध्य
क्ष इति वचनात् ॥ तस्माज्जाताः मेधाः ॥ धर्मयोनय इति विधानात् तेषां पुंजं समं गगतो वीक्ष्य ॥ ५ ॥

दृष्ट्वा वह्निमंडलं वह्निशब्देन शीखी शिखी शब्देन मयूरः तन्मंडलं कतं अथ पश्चात्तास्यं नृत्यं च तिर्यं
चुगतिपुंजनयोः प्रत्योतीत्यर्थः ॥ किंविधं पुंजे भूषणं गहनं गहनशब्देन वने वनशब्देन जलं यस्मिन् ॥ पुन
श्चप लाब्धं वियुत्समं चंचला चपला पीत्य मरः हे तोयवसने तोयशब्देन जलं जलशब्देन कमलं तद्वद
सने वसनशब्देन नेत्रं तस्याः तस्याः संबोधनं तत्त्वं पश्यति का क्यार्थः कर्म ॥ १३ ॥ येनेति ॥ येन

पार्वती तनय केतुज पुंजं वीक्ष्य भूरि गहनं चपला द्यं ॥ वह्निमंडलमथां च तिलास्यं
पश्य तोयवसने गगने त्वं ॥ १३ ॥ येन मातस्वसासारा दुपसर्गद्वयी कृता ॥ उपसर्ग
युगस्यासौ पालको नंद बालकः ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥

मातस्वसासरा तनासारादलात् उपसर्गद्वयी कृता मारितेत्यर्थः ॥ परा इत्येक उपसर्गः सुइति द्वितीयः तस्मा
त्परासुः कृतेति तामर्थं असौ नंद बालकः उपसर्गयुगस्य पालकः रक्षिता अर्भक इति क्रियाध्याहारः
वियुपसर्गार्कः प्रतिद्वितीयः तस्माद्विप्रपालक इति फलं ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥

आकारेति तलोपितकारस्य लोपोयस्मिन्सतथा केकीत्यर्थः स्वलास्यं न त्ये समाधित कृतवान् किं कृत्वा खं सदी
 कोशे गमनं न भसि आवृत्तोजघनं वीक्ष्य दृष्ट्वा किं भूते जघनं अजं न विद्यते जकारो यस्मिन्वनमि
 बः शिष्टं पुनः किं विधेः अमोघं धंसफलं उतरार्धे न वा क्योतरमाह कादंबं कदंबानामिदं कादं
 बं वदनं सस्रनं सने सहवर्तमानं सस्रनं सपुष्पं अमृतं किं विधेः वदनं अदं न विद्यते दकारो यस्मिन्
 तितथा कनमिति जातं अजोपिसमुपययो किं विधेः आगः शुभध्यः शुडतिवर्णं मध्यमो यस्येति

आकाशे जघनमजं न भस्यमोघं स्वालास्यं समाधित केतकी तपोलो कादंबं वद
 नमभ्रदं सस्रनं वीक्ष्यागः सुरभिरया तश्च मध्यमोपि १५ कुले दिशस्तुते वा
 नी प्राक्सभाशयुतां रतं समुद्राहितरूतिरुप्रसन्नोचितसंघ्या १६

आशुगइत्यर्थः सुरभिरयादिति पाठे सुरभिः अयादिति पदद्वयं ततो आशुगः सुरभिः अयादित्यन्वयः १५
 कुलकमिति वानी प्राक् प्रथमं सभा न कारेता स हवर्तमाना न वानी ति जातं ते तु न्यकुले दिशतु
 किं विधेः कुलं शयुतो तरं शकारे न युते अंतरं मध्यमो यस्येति तथा कुशलमित्यर्थः ॥ किं विधेः न वा
 नी समुद्रस्याहित आगस्तः तद्व्याते नान्नादुर्वक्षः तस्य प्रसन्नं तेनां चि तः शयः पाणिर्यस्याः १६ ६

धने जयेति ॥ धने जयः अग्निः तस्य अंकः चिन्हं धर्मः तस्य आत्मजः प्रेधः धर्मयोनय इत्यभिधानात् तस्य नादः
 तस्मात्तोषवानमयूरः तस्य सपत्नविहृतनागवलितद्विपुः हिमंतस्य गोत्रः पर्वतः अद्विगोत्रगिरित्यभिधानात्
 तस्मै ततः ललामंचललीमंचेत्यभिधानात् ॥ पार्वती तस्याः नाथः शिवः तस्य अंगदं बाहुभूषणं सर्पः तस्य श
 त्रुः गरुडः सकेतनेयस्येति विष्णुः तस्य प्रिया लक्ष्मीः सात्वया आसादितं यत्सादनं गहंसदनसादनमिति द्विरूप
 कोशात् ॥ तत्र अस्त्वित्यर्थः ॥ १७ ॥ निमिकुलमिति ॥ निमिकुलं जनकवंशः तस्य कमलालक्ष्मीः तस्याः

धने जयां कात्मजनाद तोष वत्सपत्नवीरद्विपुगोत्रसंततेः ॥ ललामथो नो गदशतकेतन प्रियात्वं
 यासादितसादनेस्तसा ॥ १७ ॥ निमिकुल कमलावतं सपुत्री परिवटस्तुशरानलप्रतप्ता ॥ दिश
 रमुखतत्तजवाहीनी सासमुपययोपरितः स्वशोषदोषं ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥

वतंसः भूषणं जनकः तत्पुत्री जानकी तस्याः परिवटः प्रपौ परिवट इति रामः तत्सुतः लक्ष्मणाः ॥ पुत्रे पुत्रे रवा स्रुः
 वित्यभिधानात् तस्य शरानलः वाणाग्निः तेन तप्ता दिशरादिगुणावाणाः दिगुति तपे च मुखानियस्येति सतथा
 दशमुखः रावणाः तस्य तत्तजः पुत्रः इंद्रजित् तदाहिनी सेनाध्वजिनी वाहिनी सेनेत्यमरः साकतपदपरितः
 स्वस्य शोषमेव दोषं विनाशमित्यर्थः ॥ समुपेययो ॥ प्रापेय्यर्थः ॥ १० ॥ यइति ॥ सपुष्पकः पुष्पशूदन
 सुमनसः तच्छूदनदेवाः सुपर्वताः सुमनस इत्यमरात् तद्वरः श्रेष्ठः मेइति मम सरसिसरः शूदनमानसंतघ

७

शकुनेति शकुणाः पक्षिणः शकुंतिपक्षिशकुनीशकुनशकुनदिजाइत्यमरः तेषामीनः सूर्यप्रभा
वित्तचुप्रभुः गरुडः तेन गच्छतीति गः कृष्णः तस्य अग्रजनुः ज्येष्ठ भ्राता बलभद्रः नस्य केतनं
तालः तालांकइत्युक्तेः तस्य शंकरारिर्मनसिजइत्यमरात् अत्रलसिलक्षणायाजलतस्माज्जा
तानिप्राप्तिरेषां अहितामालाययाजलं नाम कमलं कमलजलमित्यभिधानात् तदासनयस्य
तिब्रह्मातस्यवालासरस्वतीहृदये अस्त्वन्वयः ॥ संस्तुतेति पदस्यवालपदेन समासः १९

शकुनेन गाग्रजनुकेतनवाला प्रसवस्फुरत्कुचतटांचिततंत्री भुविशंकरारि
पुजाहितमालाहृदयेस्तु संस्तु जलासनवाला १९ शरात्मजा बाहुव
सतं षट्पदीकृतप्रियास्तां मम सप्तदेवतं कुलेन संसक्तचम्पतिध्वनिप्रतीतक
लौहितदंतसंस्तुता २० ४ ४ ४ ४ ४ ४

शरात्मजेति शरः बाणाः तन्नाम्ना असुरः तस्य आत्मजा कन्या उषा उषाशब्देन रात्रिः उषा बाणसुता
ताराज्योतिरिति मेदिनीकरः तस्याः बाहुः तच्छब्देन करः चंद्रः रजनीकरइत्यभिधानात् स अचतंसो
यस्येति महादेवः कुलेनाम गोत्रं गोत्रशब्देन पर्वतः तेषामीनः हिमाचलः तत्र संसृता याचमः वा
हिनीवाहिनीशब्देन नदीस्त्रयं त्यामपि वाहिनीत्यमरः ॥ तस्याः पतिः समुद्रः तद्ध्वस्येति र्येषां तेत
थाभूताः प्रीतीतीः स्याताः कणौ हतदंताः कणशब्देन श्रुतिः श्रुतिशब्देन वेदः तेन उद्धताः उद्धृताः

७

८

वेदंताः दंतशब्देन दिजाः दिजशब्देन ब्राह्मणाः तैः संस्तुताः सीममसप्तदेवतं आस्तामित्यन्वयः २०
गोत्रेति गोत्राः पर्वताः अद्रिगोत्रगिरो ज्येष्ठेत्यमरः ॥ तेषामरिः तस्य पुत्रः अर्जुनः तद्रिपुः कर्णः
तस्य तानः सूर्यः तस्य सुता यमुना कलिंदी सूर्यतनयेत्यमरः ॥ तस्याः अहितः प्रवादस्यान्यथा क
रणात् ॥ कालिंदी भेदनीवल इत्यमरश्च वल नद्रस्तस्यानुजः कृष्णः तस्य अंकं चिह्नं गरुडः तस्य
शत्रुः सर्पः तेन परिकल्पितः रचितः योगपट्टो येनेति सः महादेवः मम पुरो अग्रे अस्तइत्यन्व

हिता गोत्रारिपुत्ररिपुतातसुतांनुजन्माकशत्रुपरिकल्पितयोगपट्टः व
त्सानुयानधत्तवालिजनामधेयभूषादुरजितशयोक्तपुरोममेशः २१

राम

यः ॥ वत्सेन वत्ससा उरो वत्सं च वक्षश्चेत्यमरः ॥ अगमः यान्त्यास्येति सः सर्प उरग इत्यभिधानात्
तेन कृत्वा धत्तावालिजः वालिवानरः तस्माज्जातः पुत्रः अंगद इति प्रसिद्धः तन्नाम्ना याभूषा अंग
दं बाहुभूषाणां तयारंजितः अशयोर्बाहुयस्येति सः २१ अवशिष्टं शंकरेति नाम निधानं
यसावधानपट्टवर्धनमहादेवविरचितं खंडका व्यसंस्कृतं ४ ४ ४ ४

८

121

6(B)

+

तरंगिणीति तरंगिणीनदीतन्नायकः समुद्रः तस्यनेदिनीकन्यालक्ष्मीः तस्याः इषाः ससः तस्यप्रसक्तं यन्मि
त्रं तस्यारातिः कर्णः तस्यतातः सूर्यः तस्यरथवाजीनियंता अरुणः तस्यउदयं प्रेक्ष्य दृष्ट्वा चक्रयुग्मं चेतसि
मुदं चक्रे इत्यन्वयः ॥ किंविधेचेतसिवातसखः अग्निः तेनसमे १७ वाताशनेति वाताशनाः स
र्पाः तेषां आरतिगर्हः ३ तैर्नगैर्गतीति गः गर्ह उवाहः विष्णुः तस्यदारालक्ष्मीरितियावत् ॥ तस्यास्तः
समुद्रः तस्य असुहृत् अगस्त्यः तेनसमासादितादिक् दक्षिणाशा तस्याः धवः पतिः यमः तस्य कापि

तरंगिणीनायकनंदिनीशप्रसक्तमित्राहिततातयं
तु प्रेक्ष्यादयंचेतसिचक्रयुग्मंचक्रेमुदं वातसखः
प्रतप्ते १७ वाताशनारातिगदारतातासुहृत्स
मासादितदिग्धवस्य नकापिनीतिर्यद्विचित्र
आस्तेदाष्टायणीनायकमौलिनाम १८

भीतिर्नयदिचित्तेदाष्टायण्यः स्तारकाः अश्विन्यादयः दाष्टायण्योऽश्विनीत्यादितारा अथयुगा
श्विनीत्यमरः तासानायकः चेद्रः समौलोयस्येति चेद्रमौलिर्पहादेवः तस्यनाम अभिधानं मूलं वि
तिपाठस्तदास्तर्दिदेरु आस्ते इति १८ ५ ५ ५ ५ ५